

Evidencat për ekzistencën e Jezusit

Krishterimi nuk është thjesht një besim që njerëzit mbajnë bazuar në histori, traditë dhe emocion. Pa u futur në aspektin shpirtëror ose mistik, mund të gjejmë prova për ekzistencën e Jezu Krishtit, vdekjen e tij dhe madje edhe ngjalljen e tij. Ka prova të besueshme jashtë Biblës që provojnë ekzistencën e Jezusit.

(<https://www.bethinking.org/jesus/ancient-evidence-for-jesus-from-non-christian-sources>). Besimi i krishterë varet nga ngjallja e Jezu Krishtit. Veta Bibla na thotë se nëse Jezusi nuk u ngrit nga të vdekurit, atëherë besimi krishter është një fantazi e kotë (1 Korintasve 15:14-20). Krishterimi do të ishte një fe e zbrazët nëse Jezusi nuk do të ishte ngjallur nga të vdekurit. Por para se të eksplorojmë provat për ngjalljen, le të shohim provat për ekzistencën e Jezu Krishtit.

Bibla (e cila është një dokument historik i besueshëm) regjistron lindjen, jetën, vdekjen dhe ngjalljen e Jezusit. Por përveç Biblës, ka shumë referenca të besueshme jo-biblike për Jezusin brenda shekujve të parë dhe të dytë. Këtu janë disa prej tyre:

Manuskripte Historike Antike (AD 50-157)

Nëse Jezusi nuk ekzistonte vërtet, do të ishte e vështirë të shpjegohet rritja eksplozive e Krishterimit brenda 100 vjetëve të jetës së Jezusit. Shumë figura historike të hershme shkruanin letra dhe trajtime (një ese formale dhe sistematike) që regjistrojnë detaje rreth jetës, vdekjes dhe ngjalljes së Jezusit. Disa prej tyre mund të kenë marrë këtë informacion nga njerëz që e njihnin personalisht Jezusin.

1. Klemens i Romës

Klemens i Romës (35 AD - 99 AD), i njohur gjithashtu si Papa Klemens I, ishte Episkop i Romës dhe një nga të parët e kishës së hershme. Ai shkroi një letër kishës në Korint (AD 96) për të trajtuar një mosmarrëveshje udhëheqëse të brendshme. Në letër ai i inkurajon ata të praktikojnë nderin dhe të marrin shembull nga Jezusi. Letra e Klementit gjithashtu flet për mësimet e Jezusit (13:1), vdekjen e tij (21:6), dhe ngjalljen e tij nga të vdekurit (24:1).
(biblearchaeologyreport.com, earlychristianwritings.com/text/1clement-lightfoot.html)

2. Ignac i Antioqisë

Ignaci i Antioqisë, i njohur gjithashtu si Ignaci Theophorus, ishte një shkrimtar dhe prift i hershëm i krishterë në Antioqi. Ai shkroi një letër tek Smyrnaeans rreth AD 110, në të cilën thotë, "Tani, ai pati përjetuar të gjitha këto gjëra për hir të tonë, që ne të mund të shpëtojmë. Dhe ai pati përjetuar vërtet, ashtu si ai vërtet u ngrit...".
(earlychristianwritings.com/text/ignatius-smyrnaeans-longer.html,
https://en.wikipedia.org/wiki/Epistle_of_Ignatius_to_the_Smyrnaeans)

3. **Mara bar Serapion**

Mara bar Serapion, ishte një filozof stoik gjatë shekullit të parë dhe jo një krishter. Ai është i njohur për një letër që shkroi në aramaisht rreth vitit 73 AD, te biri i tij, Serapion, nga burgu. Ai shkroi për të inkurajuar birin e tij që të ndjekë diturinë, dhe në të ai u referua Jezusit.

“Çfarë tjetër mund të themi, kur të urtit janë tërhequr me forcë nga tiranët, dija e tyre është kapur nga fyerjet, dhe mendjet e tyre janë shtypur dhe pa mbrojtje? Cilën përfitim fituan Athinianët duke vrarë Sokratit, për të cilin u paguan me urri dhe murtajë? Ose populli i Samos me djegien e Pythagorasit, sepse vendi i tyre u mbulua plotësisht me rërë në vetëm një orë? Ose hebretë duke vrarë mbretin e tyre të urtë, sepse mbretëria e tyre u mor në atë kohë? Zoti, me drejtë riu dijen e këtyre tre burrave: Athinianët vdiqën nga urri; Samianët u tronditën plotësisht nga deti; dhe hebretë, të mjerë dhe të dëbuar nga mbretëria e tyre, janë shpërndarë në çdo komb. Sokrati nuk është i vdekur, për shkak të Platonit; ashtu siç nuk është i vdekur Pythagorasi, për shkak të statutes së Junos; ashtu si nuk është mbreti i urtë, për shkak të ligjeve të reja që ai vendosi.”

Nuk ka kontest për Mara Bar Serapion që referohet te Jezusi kur ai shkroi se hebretë vranë “mbretin e tyre të urtë”. Bibla gjithashtu na tregon që një numër i jo besimtarëve përdorin titullin, “Mbreti i Hebrejve” për të referuar te Jezu Krishti. Ky titull u përdor nga Pilati (Luka 23:3), ushtarët romakë (Mateu 27:27-29), dhe madje edhe disa hebrej (Marku 15:12). Ky titull gjithashtu u vendos mbi një shenjë mbi Jezusin në kryqin e tij, në kryqëzimin (Gjoni 19:19).

(Robert Van Voorst, Jezusi jashtë Biblës së Re: Një hyrje në provat e lashta. (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 2000), 54.,
<https://biblearchaeologyreport.com/2022/11/18/top-ten-historical-references-to-jesus-outside-of-the-bible/>,
https://en.wikipedia.org/wiki/Mara_bar_Serapion_on_Jesus)

4. **Plinii i Ri**

Kryetari (AD 112) i provincës romake të Bitinisë (sot në Turqi), Plinii i Ri, kishte një problem të madh. Disa krishterë kishin sjellë në gjykatën e tij, dhe ndërsa nuk është e qartë se çfarë ishin akuzat fillestare, ai në fund vendosi t'i ekzekutonte ata sepse ata refuzuan të mohojnë besimin e tyre në Krishtin, edhe pse dukej se ishin të paprekshëm. Plini shkroi një letër mikut të tij, perandorit për këshillë dhe për të parë nëse kishte trajtuar çështjen ligjërisht. Kjo, në fillim, tregon se Roma e njohu Krishterimin si një besim, megjithëse e quajti një besim i rremë. Perandori iu përgjigj duke thënë se Plinii kishte bërë gjërat e duhura në ekzekutimin e tyre, por

e këshilloi të mos kërkonte krishterë për ndjekje.

Në letër, Plini flet për përpjekjet për të bërë që krishterët të mohojnë Krishtin (që ndiqnin ata). Kjo komunikim midis guvernatorit dhe Perandorit njih ekzistencën e Krishtit. Krishti ishte një figurë reale, historike, emër që qeveria romake po përpiquej t'i bënte krishterët t'i mallkojnë. Letra e Pliniut gjithashtu zbulon se krishterët, në atë kohë, besonin se Jezusi është Perëndia dhe se krishterët po mblidheshin çdo javë për t'i adhuruar atë si Perëndia.

(Plinii, Letrat, Libri 10, Letra 97. Online:

<http://www.attalus.org/old/pliny10b.html#97>,

<https://biblearchaeologyreport.com/2022/11/18/top-ten-historical-references-to-jesus-outside-of-the-bible/>,

<https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/religion/maps/primary/pliny.html#:~:text=In%20the%20year%20112%2C%20Pliny,were%20brought%20into%20his%20court.>)

5. Jozefi

Flavius Josephus (lindur AD 37/38, Jeruzalem – vdiq AD 100, Romë) ishte një prift hebre, një studiues dhe një historian që shkroi rreth rebelimit hebre 66–70 dhe gjithashtu për historinë hebreje.

Jozefi referohet te Jezusi në punën e tij, Antikitetet e Hebrenjve, që njihet zakonisht si “Testimonium Flavianum”. Studiuesit myslimanë dhe të krishterë, si dhe studiuesit e tjerë, pajtohen se ky është një referencë autentike për Jezusin.

“Në këtë kohë ishte një njeri i urtë që quhej Jezusi. Veprimtaria e tij ishte e mirë dhe [ai] ishte i njohur për të qenë virtuoz. Dhe shumë njerëz nga hebretë dhe popujt tjerë u bënë dishepujt e tij. Pilati e dënoi atë që të kryhej në kryq dhe të vdiste. Por ata që ishin bërë dishepujt e tij nuk e braktisën dishepujtësinë e tij. Ata raportuan se ai ishte shfaqur para tyre tre ditë pas kryqëzimit të tij dhe që ai ishte gjallë; prandaj ai ishte ndoshta Meshia rreth të cilin profetët kanë përshkruar mrekullitë.” (Një Version Arab i Testimonium Flavianum dhe Implikimet e tij. (Jeruzalem: Akademia e Shkencave dhe të Arteve të Izraelit, 1971), 9-10)

Jozefi gjithashtu bën një referencë të dytë për Jezusin duke përshkruar vdekjen e Jakubit, “vëlla i Jezusit, që quhej Krishti”.

(Jozefi, Antikitetet, 20.9.1. Online:

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.01>

46%3Abook%3D20%3Awhiston+chapter%3D9%3Awhiston+section%3D1)

Jozefi vepronte siç vepron një gazetar. Ai nuk shkruante bazuar në opinionin ose emocionin e tij. Ai vetë ishte një hebre i bindur me ligjin që nuk besonte se Jezusi ishte Meshia. Megjithatë, Jozefi kishte një pikëpamje objektive në paraqitjen e fakteve që ai e dinte se ishin të vërteta: Jezusi ekzistonte. Ai quhej Krisht (çka do të thotë “njeriu i meshuar” duke u referuar në Mesiahin e Premtuar). Ai u kryqëzua nga Pilati. Shumë njerëz u bënë dishepujt e tij. Dishepujt e tij pretendonin se Jezusi ishte gjallë dhe u kishte shfaqur ata.

(<https://biblearchaeologyreport.com/2022/11/18/top-ten-historical-references-to-jesus-outside-of-the-bible/>, <https://www.britannica.com/biography/Flavius-Josephus>)

6. **Suetoni**

Gaius Suetonius Tranquillus (i njohur si Suetoni) lindi rreth AD 69 dhe vdiq pas AD 122. Ishte një historian romak i cili vepra më e famshme, *De vita Caesarum* (Jetët e Cezarëve), regjistron një histori të shkurtër të dymbëdhjetë Cezarëve të parë, nga Julius Cezari deri te imperatori Domitian. Në shkrimet e tij, Suetoni shpjegoi arsyet pse Klaudius (AD 41-54) dëboi hebrejtë nga Roma. Ai shkroi, “Pasi hebrejtë bënë vazhdimisht shqetësime me ndihmën e Chrestusit [Krishti], ai i dëboi ata nga Roma.” (Jetët e Dymbëdhjetë Cezarëve të Parë: Jeta e Klaudiusit). (kjo gjithashtu është regjistruar në Bibël në Veprat 18:2).

Brenda një shekulli të jetës së Jezusit, Ai ishte gjerësisht i njohur, një figurë popullore dhe kontroversiale që dukej të hidhëronte hebrejtë. Revolta e tyre i shkaktoi ata të bëhen një shqetësim publik.

(<https://biblearchaeologyreport.com/2022/11/18/top-ten-historical-references-to-jesus-outside-of-the-bible/>, https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Suetonius/12Caesars/Claudius*.html)

Ekzistenca historike e Jezusit pranohet përgjithësisht nga studiuesit. Provat për ekzistencën e Jezu Krishtit përfshijnë shkrimet e historianëve, artifaktet dhe dëshmitë e sysh. Në këtë mësim kemi fokusuar kryesisht në shkrimet e historianëve të lashtë. Nëse marrim seriozisht provat, nuk mund të pyesim nëse Jezusi vërtetë ekzistoi rreth 2,000 vjet më parë. Si arkeologu Eric Meyers, profesor emeritus në studimet judaike në Universitetin e Dukës, tha,

“Nuk njoh ndonjë studiues kryesor që dyshon në historicitetin e Jezusit. Detajet kanë qenë debate për shekuj, por askush që është serioz nuk dyshon se ai është një figurë historike.”

Pyetje për reflektim

1. Shtohet shpesh se kemi më shumë prova historike që Jezusi ekzistonte sesa prova historike që Jul Cezari ekzistonte. Si ndikon kjo në pamjen tuaj për Jezusin dhe / ose marrëdhënien tuaj me të?
2. Cila është gjëja që të bën përshtypje më së shumti nga ky mësim?